

ОСНОВНІ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМИ ЗАПАСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В тезах розглядаються основні стратегії управління виробничими запасами, такі як система Just-in-Time, ABC аналіз, метод сезонного попиту та стратегія оптимального замовлення.

Ключові слова: управління виробничими запасами, підприємство, оптимальне замовлення, ресурси, стратегії.

Abstract

Theses examine the main strategies of inventory management, such as the Just-in-Time system, ABC analysis, the seasonal demand method, and the optimal ordering strategy.

Keywords: management of production stocks, enterprise, optimal order, resources, strategies.

Управління виробничими запасами в сучасних умовах є однією з ключових стратегій для досягнення конкурентних переваг підприємства на ринку в сучасних умовах господарювання. Виробничі запаси, такі як сировина, напівфабрикати та готова продукція, становлять велику частину активів компанії та впливають на її фінансову стабільність та ефективність. Головною метою управління виробничими запасами є безперервне забезпечення потреб виробництва на підприємстві, використовуючи найменші можливі витрати [1].

Проблемою управління виробничими запасами на підприємстві займалися як вітчизняні так і закордонні вчені такі як: Бутинець Ф.Ф., Ворхлік В.Р., Ганас Л., Дерев'янка С.І., Куць Т.В., Кондаревич І.Б., Малахова А.В., Очеретько Л.М., Палій В.Ф., Сопко В.В., Сук Л.К., Чуприна Л.В. та інші [2-3].

Виробничі запаси є багатосторонньою категорією у роботі підприємства, вони є оборотними активами і приносять прибуток підприємству, але також в надлишку вони створюють зайві витрати на зберігання. Доцільне використання запасів знижує собівартість виготовленої продукції та ціну, що призводить до збільшення прибутку підприємства [4]. З одного боку, наявність виробничих запасів дозволяє забезпечити стабільність, безперервність та ритмічність діяльності підприємства. З іншого, для підтримки таких запасів на рівні великих промислових підприємств необхідні значні капіталовкладення. Таким чином, точність обліку виробничих запасів має вирішальне значення для визначення прибутку підприємства, його фінансового стану, конкурентоспроможності та загальної ефективності. Товарновиробничі запаси є ключовим активом для підприємств різних галузей та форм власності, займаючи важливе місце у їхньому майновому складі та витратній структурі. Вони становлять значну частину виробничих ресурсів та є важливим елементом господарської діяльності [5].

Неточне прогнозування попиту і, відповідно, виробництва чи закупівлі готової продукції призводить до надлишкових або недостатніх запасів, також до мертвих запасів – всі ці варіанти негативно відображаються на діяльності підприємства. Надмірні запаси призводять до збільшення витрат на зберігання продукції, тоді як недостача товару призводить до втрати потенційного прибутку. Мертві запаси є найгіршим сценарієм для підприємства, оскільки такі товари або неможливо продати, або можна продати лише через тривалий період часу [6].

Управління запасами також займає важливе місце у логістичній системі підприємства. Це означає відстеження, контроль та оптимізацію запасів товарів та матеріалів, а також управління готовою продукцією. Погане управління запасами може призвести до ряду проблем. Наприклад, зростаюча кількість затримок у виконанні замовлень, збільшення витрат на запаси без відповідного зменшення затримок, а також висока втрата клієнтів та зростання скасованих замовлень можуть свідчити про неефективність управління. Крім того, проблемами можуть бути періодична нестача місця для зберігання запасів і погіршення відносин з посередниками. Велика кількість застарілої продукції на складах також є ознакою проблем у управлінні запасами [7].

Розглядаючи різні підходи до управління виробничими запасами на підприємстві, можна виділити основні ключові моменти на які треба звертати увагу при виборі стратегії:

- Забезпечення постійного виробництва, тобто мати резерв запасу, який дозволяє підтримувати виробничі процеси без перерв до наступної поставки виробничих запасів;
- Забезпечення вигідних умов для виробництва, тобто використання виробничих запасів для оптимізації виробництва;
- Управління ризиками, тобто управління виробничими запасами дає змогу бути менш уразливим до зовнішніх умов впливу, забезпечувати стійкість виробництва і досягати конкурентних переваг на ринку.

Отже, ефективне управління запасами є важливим аспектом для успішного функціонування будь-якого виробничого підприємства. Розглянемо основні стратегії управління виробничими запасами.

1. Just-in-Time (JIT). Один із сучасних методів управління запасами, відомий як Just In Time (JIT), надає компаніям можливість постачати матеріали та компоненти точно в потрібний момент і в необхідних обсягах. За цим методом, запаси зберігаються лише в необхідних кількостях, що дозволяє компаніям економити витрати на їх зберігання та страхування. Проте, використання методу JIT також вносить певні ризики. Невелика затримка у поставці може призвести до переповнення складу, що ускладнює виробничий процес та може спричинити втрати [4,5]. Прикладами успішного використання цього методу управління запасами є підприємства, такі як Toyota Motor Corporation: Toyota – одні з перших підприємств, що впровадили цей метод у своїй виробничій системі, вони зробили це в 1950-х роках і застосовують цей метод до сьогоднішнього дня; Dell Inc. – виробник комп'ютерної техніки, вони приймають замовлення від клієнтів та замовляють компоненти тільки після отримання замовлення, це дозволяє уникати надлишкових запасів та знижує витрати на зберігання; Zara – також використовує JIT для управління запасами, маючи швидку систему виробництва, це дозволяє їм швидко реагувати на зміни в попиті та поставках.

2. ABC аналіз. Метод ABC, що відомий як Always Better Control Analysis, є важливою стратегією управління запасами, що розподіляє товарні запаси на три ключові категорії: А, В і С. Група А включає невелику кількість високоцінних товарів, які мають велике значення для прибутковості підприємства, тому контроль за ними є надзвичайно важливим і високим. Товари категорії В, хоч і менш вартісні, але важливі, класифікуються як товари середнього рівня і потребують помірного рівня контролю. Нарешті, товари категорії С складаються з великої кількості, але менш вартісних товарів, які продаються швидко, але приносять менший прибуток. Рівень контролю за цими товарами є мінімальним, оскільки їхнє значення для прибутковості підприємства є нижчим [4,5]. Компанії, такі як Amazon і Walmart, використовують метод ABC для ефективного управління запасами, ідентифікуючи найпопулярніші та найбільш прибуткові товари (категорія А), товари з помірною популярністю (категорія В) та менш важливі товари з великим обсягом (категорія С), щоб оптимізувати свої запаси та забезпечити високий рівень обслуговування клієнтів.

3. Метод сезонного попиту. Метод сезонного попиту є важливим інструментом для підприємств у плануванні виробництва та управлінні запасами. Стратегія дозволяє передбачати коливання попиту на товари, враховуючи сезонні та інші фактори, що впливають на нього. Це допомагає уникнути не доопрацювання або перевищення запасів, забезпечуючи оптимальне використання ресурсів. Однак важливим аспектом згладжування сезонності є також управління потужностями. Це включає в себе різні стратегії, такі як понаднормова робота, аутсорсинг бізнес-операцій, закупівлю додаткового обладнання або орендування/продаж комерційної власності. Ці заходи допомагають підприємствам ефективно реагувати на зміни в попиті та уникати перевантаження або недостачі ресурсів під час пікових періодів або сезонних коливань. Такий комплексний підхід до управління попитом та ресурсами допомагає забезпечити стабільність виробництва та знизити ризики для бізнесу [4]. Здебільшого підприємства, які використовують таку стратегію займаються продажем товарів для святкових сезонів, підприємства туристичної індустрії, а також підприємства виробництва одягу і взуття.

4. Стратегія оптимального замовлення. Стратегія оптимального замовлення є важливою складовою управління виробничими запасами. Вона ґрунтується на математичних моделях, що аналізують рівень витрат на зберігання товарів та вартість замовлення, а також прогнозують попит на продукцію. Ця стратегія спрямована на визначення оптимальної кількості та частоти замовлень, що включає оптимізацію часу доставки, підбір оптимальних партій замовлень та використання

сучасних технологій управління запасами для ефективного прогнозування попиту та автоматизації процесу замовлення, що сприяє зменшенню витрат та забезпеченню потреб споживачів [2].

Висновки

Отже, управління виробничими запасами є критичним елементом успішної діяльності будь-якого виробничого підприємства. Оптимальне управління виробничими запасами сприяє зниженню собівартості продукції, підвищенню прибутку та конкурентоспроможності підприємства. Неєфективне управління може призвести до надлишкових витрат на зберігання, втрати потенційного прибутку та проблем у виконанні замовлень. Розглянуті стратегії управління, такі як Just-in-Time (JIT), ABC аналіз, метод сезонного попиту та стратегія оптимального замовлення, відображають різні підходи до оптимізації запасів та вирішення проблем, пов'язаних з надлишковими або недостатніми запасами. Приклади успішного впровадження цих стратегій зі світових лідерів у різних галузях підтверджують їхню ефективність у практичному застосуванні. Здійснення ефективного управління запасами допомагає підприємствам зберігати фінансову стабільність, знижувати витрати та підвищувати конкурентоспроможність, що робить цей аспект ділової стратегії невід'ємною складовою успіху на ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Дробота Я. Управління матеріальними запасами з використанням теорії управління фінансовими ризиками. *Економіка і суспільство. Гроші, фінанси і кредит*. 2019. № 20. С. 627.
2. Ганас Л. Принципи управління виробничими запасами. URL: <https://ena.lpnu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/15a856a2-d091-489e-b5b2-0d91f5f3ca57/content>
3. Куць, Т., & Кондаревич, І. (2023). Стратегії оптимізації виробничих запасів, як інструмент ефективного управління. *Молодий вчений*, 9 (121), 22-25. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-9-121-5>
4. Максименко І. Я. Особливості обліку виробничих запасів в управлінні діяльністю підприємства *Ефективна економіка*. 2019. № 9.
5. Тарасишина С. Економічна сутність виробничих запасів та їх класифікація. Облік, контроль і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю. 2021. С. 106.
6. Сиворакша А., Щербина О. Сезонність діяльності підприємства та методичні підходи до її згладжування. Матеріали конференцій МЦНД. 2023. С. 68.
7. Бугаєнко К. Система управління запасами промислового підприємства. Підприємництво, торгівля, маркетинг: стратегії, технології та інновації. 2020. С.26.

Ратушняк Ольга Георгіївна – к.т.н., доцент кафедри економіка підприємства та виробничого менеджменту Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, e-mail: ogratushnyak@gmail.com.

Яцун Аліна Сергіївна – студентка групи МВКД-20Б, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: yatsun2003tu@gmail.com.

Olga Georgievna Ratushnyak - Ph.D., Associate Professor of the Department of Enterprise Economics and Production Management of the Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: ogratushnyak@gmail.com.

Yatsun Alina S. — student of the MVKD-20B group, Faculty of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: yatsun2003tu@gmail.com.